

binációja felel meg. Szélessége 6—8 mm. között mozoghat. Teknős-béka anyagul legjobb. A párkány $\frac{3}{4}$ mm.-re emelkedhetik ki.

Az 1891 máj. 16-tól máig operáltak 135-jéből 1 eset teljesen elpusztult, 3-nál csak fényezés van (úgy hogy talán valamelyike utó-operálással látáshoz juthat).

De ilyen tudományosan vajdó félelvől, mint az épen elvégződött, nem lehet még végső ítélettel statisztikát felállítani. Az eddigi számok nagyon bátorítók, mert máris kedvezőbbek, mint hajdan a GRAEFE- és az ARLT-éi.

Előadott műtévesi módom szerkesztésében vezérelvem volt, hogy a GRAEFE operálásában levő előnyöket a kerek pupillás BEER-félebe lehetőleg belevigyeim, a miben a WEBER ADOLF adatai is segítettek.

Végül meggyőződésésként kell kimondanom, hogy a pupilla kerektségét megmentő operálások csak akkor fognak valódi haladást képezni, ha a velük elérhető eredmények a GRAEFE műtévesével nyerhetőknél nem rosszabbak.

Chyzer 1891. 1891

MAGYARORSZÁG ÚJ PÓKFAUNÁJÁRÓL.

CHYZER KORNÉL, I. tagtól.

A lefolyt évtizedben hazánkban majdnem minden, földrajzilag nevezetesebb részét s különösen az azelőtt e tekintetben alig ismert, sajátos faunájú magyar és horvát tengerpartot pókok tanulmányozása okáért ismételve átkutatva, s a pókok gyűjtésében számos más állathúvár által is segítve, oly nagy mennyiségű anyag birtokába jutottam, hogy azt magam feldolgozni nem győztem, mert a pókok meghatározása igen sok időt igényel, s ezért e célra előbb BECKER LEO brüsszeli, s az utóbbi hat év alatt KULCZYNSKI ULÁSZLÓ krakkói ismert jeles szakértőket segítségét vettem igénybe. Magyarország új pókfaunája tehát, melyet itt bemutatok, részben az ő művök is, különösen az utóbbi, ki a pókok meghatározására szolgáló synopticus táblákat is összeállította s a szöveg megértéséhez majdnem elkerülhetetlenül szükséges ábrákat ismert ügyességével és megbízhatóságával rajzolta.

A mű kiadását a M. T. Akadémiának köszönjük, mely a lefolyt évtized alatt az anyag összegyűjtésében is engemet ismételve segílyezni kegyes volt, a miért neki hálás köszönetemet itt kifejezni kedves kötelességemnek tartom.

Munkánk hivatása az lévén, hogy hazánkat e tekintetben a külfölddel is megismertesse, szövege tisztán latin, mert a pókok életjelenségeinek és alkatasának jó és vonzó leírását a kezdő meg-találja HERMAN OTTÓ «Magyarország Pókfaunája» című úttörő művében, a magyar szakember pedig hasznát veendi a latinnak is.

Munkánknak, melynek idáig csak az I-ső kötete jelent meg teljes címe ez: *Araneae Hungariae secundum collectiones a LEONE BECKER pro parte perscrutatas conscriptae a CORNELIO CHYZER et*

Math. és Term. tud. F. I. 1891. 10. p. 93.

LADISLAV KULCZYNSKI Tomus I. Salticoidae, Oxyopoidae, Lycosoidae, Heteropodoidae, Misumenoidae, Euetrioidae, Tetragnathoidae, Uloboroidae, Pholcoideae, Scytodoidae, Urocteoideae, Eresoidae, Dictynoidae. (Accendunt tabulae sex). Budapestini 1891. Editio Academiae Scientiarum Hungaricae. — Nagy 4-rét, 170 lap.

Ebben az I. kötetben a megnevezett 18 családból 315 magyarországi pókfajt írtunk le a hat új változaton kívül. Ugyanezen családokból HERMANN OTTÓ-nak 1879-ben megjelent idézett művében csak 164 faj van ismertetve.

Arról, hogy pókfaunánk ily jelentékeny gazdagodása a pókok mely családjára esik leginkább, s hogyan viszonylik pókfaunánk azelőtti állapotához, az alábbi rovatos áttekintés nyújt felvilágosítást.

Az alább megnevezett családokból	Van leírva faj		Az általunk leírtakból új	
	Hermann Ottó könyvében	A mi könyvünkben	faj	alfaj vagy fajváltozat (subspecies) vagy varietas)
Salticoidae	33	86	9	1
Oxyopoidae	3	3	—	—
Lycosoidae	35	65	1	1
Heteropodoidae	1	2	—	5
Misumenoidae	27	67	1	—
Euetrioidae	39	49	—	3
Tetragnathoidae	5	10	—	—
Uloboroidae	2	2	—	—
Pholcoideae	3	4	—	—
Scytodoidae	1	1	—	—
Urocteoideae	1	1	—	—
Eresoidae	1	1	—	—
Dictynoidae	13	24	4	—
összesen...	164	315	15	10

A 6 új fajváltozat az általunk leírt 315 faj számába nincs belefoglalva

A pókok meghatározása a nehezebb állattani feladatok közé tartozván, hogy munkánk annál hasznavehetőbb legyen, a nemek és fajok meghatározására szolgáló synopticus táblákat is tartalmaz, melyek könnyebb megértésére több mint 360 ábra szolgál. Ezen

táblákban, eltekintve az e műben először említett fajok leírásától, számos új adat található egyes nemek és fajok élesebb és könnyebb megkülönböztetésére és felismerhetőségére.

Az újaknak leírt 15 fajról, 4 alfajról (subspecies) és 6 fajváltozatról a következőket emelem ki.

Legtöbb újat találtunk az Ugri pókok (Salticoidae) családjából. Ezek közül 9 új fajunk van s egy új varietásunk, ú. m.:

Pseudicus epiblemoides CHYZER. Ennek hímje alakra és színre nagyon hasonlít a *Ps. encarpatus* (WALEK.) hímjéhez, melytől azonban a tapogatók alakja által könnyen megkülönböztethető; ugyanis a nagyon hosszú tag (embolus) a gyűjtő (bulbus genitalis) külső szélétől kiindulva körülfutja ennek hátsó és belső szélét s a pikkely hegye alatt végződik. Nőstényének potrohán világos alapon sötét szegletes foltos rajzok vannak, olyanok, mint az *Epiblemum* némely fajainál, például az *E. cingulatum*nál; a lábak alakja, tövisei stb. olyanok, mint a *Ps. encarpatus*nál, de zárja határozottan különbözik az utóbbinak zárjától. Új fajunk zárját két kis, egymáshoz közel álló gödöröske jellemzi, a melyek a zár lemezének hátsó szélétől annyira távol állanak, a milyen nagy az ő átmérőjük.

E fajból csak kevés példányt gyűjtöttem Zemplén vármegyében a szomatori vasúti állomáshoz közel fekvő futóhomokon, és az Aldunán, Új-Moldován, de e helyen erdőben.

Attus Damini CHYZER. Ennek csak hímét ismerjük, melynél a foltok színezete jellemző. Ez alul és oldalt fehér, felül fekete, közepén végig futó fehér sávval. A tapogató szárízén egyenes hegyes, a pikkelyhez lapított nyújtványa van; a pikkely nem szélesebb, mint a száríz nyújtványával együtt. Gyűjtötte Buccariban DAMÉN NARCISZ, tengerészeti iskolai tanár, kinek Pókfaunánk igen sokat köszön.

Attus hungaricus KULCZYNSKI. Ez az *Attus floricola* (C. L. KOCH) csoportjába tartozik, legközelebb rokon az *A. alpicola*-val. Kulcz. s felületesen az *A. sallator*-hoz SIM. hasonló. Nősténye az *A. alpicola* nőstényétől csak abban különbözik, hogy valamivel kisebb. A hím a vele valóban közel rokon (*floricola*, *rupicola*, *alpicola*) fajoktól nem csak testének kisebb volta, de a fejmill rajzai által is különbözik. Fejmillé felülről nézve, elül nincs fehérrel szegélyezve, a fehér sávok, melyek a mellső oldalszemektől hátrafelé

futnak, a fej mell oldalaszélét a IV. lábpár csipőjénél érik el és sehol sincsenek megszakítva. Ezen fajt dr. Horváth Géza és Bró Lajos gyűjtötték, előbbi Péczelen és Kecskeméten, utóbbi Érmihályfalván futó homokon.

Ulenus Horváthii CHYZER. Igen közeli rokon az *U. arenarius*-sal Sm., melyhez nagyon hasonlít; de zárjának lemeze hátul nincs előretolva s a két gödröske, mely a lemez mellő szegleteihez közel fekszik, egymástól ép oly távolságra van, mint a zár hátsó szélétől. A him még ismeretlen. Gyűjtötte dr. Horváth Géza Kecskeméten futóhomokon.

Aclurillus V-insignitus (CHYZER.) var. *obsoletus* KULCZYNSKI. A him a faj típus alakjától a szemterese két concentricus fekete ívből álló rajzának hiánya által különbözik. Nősténye ismeretlen (alkalmasint nem különbözik a typustól). Ezen fajváltozatot Inotán (Veszprém m.) REVICZKY PÁL s Budapestén és Sz.-Endrén dr. LENDL ADOLF fogták.

Aclurillus M-nigrum KULCZYNSKI. Csak a nőstényét ismerjük, mely színezete által részben a *Phlegra* genusra emlékeztet; a mennyiben a potroh hátát öt váltakozó világos és sötét sáv foglalja el. A szemtér világos alapián fekete M-alakú rajz látható, mely a mellő középszemeket a második sor szemeivel s a szemtér hátsó szélével köti össze s még a mellkas melli részére is keskeny fekete szalag alakjában átnegy. E ritka szép fajból csak két példányt fogtam Budapestén a Sashegy déli sziklás lejtőjén.

Phlegra fuscipes KULCZYNSKI. Nőstényét a lábak sötét feketésbarna színénél és a zár alakjánál fogva könnyű megkülönböztetni. Ennek gödröcskéiben, közel a tompa mellő szélhez egy-egy dudor ül; a gödröcskéket elválasztó sötét igen keskeny, egyenetlen s többé kevésbé világosan, élesen lefelé nyúló fogacsákat képez. A him szájfédője hosszú, sűrű fehér szőrrel fedett; tapogatóin a czombíz hegyén, a térdizen felül, a szárízen kívül s a végiz tövéen kívül fehér szőrök vannak, a felső állkapcsokon fehér szőrei nincsenek. Ezt az új fajt is Budapestén a Sashegyen fedeztem fel, de azóta megtaláltam Tokajban is a Kopaszhegyen.

Euophrys confusa KULCZYNSKI. Alakra és színre nagyon hasonlít az *E. erratica*-hoz (WALCK.), de ivarszerveinek alakja által töle könnyen megkülönböztethető. A záron két hosszas, mely, igen kes-

keny sötény által egymástól elválasztott gödröske látható; a him tapogatója végizén a csőr alakú csúcs rövid s oldalról nézve úgy látszik, mintha a gyűjtőtől csak keskeny hasadás által volna elválasztva. E faj előfordul a Kárpátoktól Adriáig.

Euophrys Thorellii KULCZYNSKI. Kis alak, melyet könnyen lehet *E. Monticola*-nak KULCZ. félreismerni; de zárjának alakjánál fogva nagyon feltűnő: ez haránt mely, elül éles szélű gödör, mely a zárlemez hátsó szélével keskenyebb és sekélyebb barázdával összefügg. Csak a nőstényét ismerjük ivaréretlen S. A.-Ujhelyből, hol azon kívül még egy fiatal éretlen himet is fogtam.

Neon pictus KULCZYNSKI. Potrohának háta halvány sárgás, közepén mintegy hét barna vagy feketés sokszorosan megszakított haránt csíkkal, a melyek közül a mellő szegleteket képeznek, a hátsók ívalaknak; a legelső szög csúcsa a potroh mellő szélével három sávval van összekötve. Zárja közepén szarúnemű keskeny lécz látható, mely sem mellő, sem hátsó széléig nem ér; a zár lemeze e lécz mindkét oldalán csak gyengén bemélyedett. Himje ismeretlen. Az ugró pókok eme egyik legkisebb alakját többny gyűjtöttük többfelé. Magam a Herkulesfürdőben s Orsován az Allion-hegyen fogtam, dr. Horváth Géza Zlaticzán, RAISZ GIZELLA úrnó Tornán és Körtvélyesen és Bró Lajos Orehoviczán, Buccariban és Martinscizán.

A Farkas pókok (*Lycosoidae*) családja könyvünk által csak egy új fajjal gyarapodik, s ez a:

Lycosa Entzii CHYZER. Színe feltűnően változó. Ivarszerveire nézve legközelebbi rokona a *L. Wagleri* HAHN. Zára közepén sötét nyének mellő fele igen keskeny, hátsó fele hirtelen egyenszárú háromszögű lemezzé szélesedik s közepén többé-kevésbé benyomott. Ezen közép sötény kezdete alacsonyabb, mint az általa feleztett gödör szélei. A him gyűjtője közepé táján tompa, erősen (majdnem felköralakulag) visszahajlott tövissel bír; a tapogató száríze hegye felé nincs megvastagodva, ép oly vastag, mint a térdíz, s ezzel együtt felül világos színű, de pikkelye fekete. Az erdélyi sós tavak partjain tenyésző eme új fajt először ENTZ GÉZA tanár gyűjtötte Szamosfalván, azután dr. WOLFF GYULA Tordán. Dr. MÁRTONYI LAJOS-tól Szamosujvárról kaptam a termőhely közelebbi megjelölése nélkül.

A *Lycosa nigra*. C. L. Koch fajából oly változatot gyűjtött dr. Wolff Felső-Árpás havasain, melynek I. lábcsárainak alján csak három pár tüske van; a *Trochosa terricola*-nak Thor. pedig feltűnően sötét színű alakját találtuk a csorbai tónál.

A Keszegjárók (Misumenoidae) családjából több az új adat.

Xysticus albomaculatus Kulczyński, új faj. Termetére (habitus) hasonló az *Oxyptila*-hoz, de szemeinek állása és ivarszerveinek alkotásánál fogva a *Xysticus* genusba tartozik. A him gyűjtője feketén szegélyezett, mely szegély a gyűjtő csúcsa alatt megszakad; tagja karcsú, különben gyűjtőjén kiálló nyújtványok nincsenek. A pikkely külső széle kiálló fogat nem képez. A tapogató szárítván csak két nyújtvány van, melyek külsejének hegye rövid, finom, tövében a pikkelyt érintő tövisbe hirtelen összehúzódó. A zár közép nagyságú gödörrel bír, mely hátsó szélétől annyira van, a mily hosszú a gödör átmérője. A gödört száivalakú, elül kerekített halvány színű dudor majdnem egészen kitölti. A nőstény fejmillén szembeötlő egy fekete folt, mely a hátsó oldalszemek között harántul fekszik, e falban fekszenek a nehezen felismerhető hátsó közép szemek. Idáig csak S.-A.-Ujhelyen és a szomatori futóhomokon találtam.

A tágabb értelemben vett *Philodromus aureolus*-t (OLÉROK) hat alfajra osztottuk, melyek közül négy, ú. m.: *similis* Kulcz., *pallens* Kulcz., *rufocubatus* Kulcz., és *marmoratus* Kulcz. művünkben vannak először leírva. E négy alfaj közül három nagy földrajzi elterjedéssel bír, egyedül a *pallens* csak három termőhelyről ismeretes: Bázisáról, Buccariból és a Velebit hegységből.

Azelőtt azt tartották, hogy az *aureolus verus* és *caespiticola* alfajok nőstényeit biztosan megkülönböztetni alig lehet, mi pedig a zár alakjában könnyen felismerhető megkülönböztető jelére akadtunk.

A valódi *auroleus*-tól még egy változatot is külön választottunk, a *variegatus*-t, melyre a potroh hátának egyenlőtlen alapszíne jellemző. Ez is sokfelé található.

A Keresztes pókok (Enettioidea) családjából a tudományra nézve újat nem találtunk.

A *Tetragnatha*-félék bonyolult viszonyai még további buvárkodást igényelnek.

A *Tetragnatha obtusa* C. L. Koch *forma intermedia* (mely

alkalmasint a svéd buvárok *T. obtusa*-ja), *forma maior* és *forma propior* nehéz csoportot képeznek, mely az *Obtusa* és *Solandrii* (Scop.) fajokat köti össze. Az *intermedia* alak közönségesebb, de a *maior*-t csak a Balaton környékéről kaptuk s a *proprior*-t csupán Vencsellőn találtuk.

A *Tetragnatha extensa* (L.) Thor. fajából kaptunk szép színváltozatot, mely potrohának ezüstös színű hátán négy piros sávot visel; ez *var. pilehra* nevet kapott. Találták a Fertő partján JABLONOVSKY JÓZSEF és Felső-Bajomban dr. HORVÁTH GÉZA.

A Dictyna-félék kis családját négy új fajjal gazdagítottuk. Ezek:

Dictyna Szabói CHYZER. Ez a him tapogatóinak nagyon feltűnő alkotásánál fogva azonnal felismerhető: ezek végíze majdnem oly hosszú, mint az I. lábpár szára térdestül; a gyűjtő csakis alsó felét foglalja el, melyből kifelé igen hosszú levélalakú nyújtványt, lefelé pedig a hasonlóképen igen hosszú tagot bocsájt ki, melyek mindketten a végizlemez megfelelő szélén végig futva, belső szélén a hegye előtt találkoznak; a tag további lefolyásában a levélalakú nyújtványtól fedve marad. Nőstényét színezete jellemzi. Fejmelle fekete-barna, feji része felül s részben oldalain is sárga, potroha szürke, elül keskeny tekefe sávval, hátul két ugyanily színű, keskeny, általában párhuzamos hullámszerű vonallal.

E feltűnő fajnak kevés példányát szintén dr. HORVÁTH GÉZÁNAK köszönjük, ki azt Kecskeméten gyűjtötte.

Argenna minima Kulczyński. Fejmelle csak 0.78 mm. hosszú; zárjának gödröcskéi egymástól távol állanak. Idáig csak Zemplénmegyéből ismeretes S.-A.-Ujhelyről és Szerencséről.

Argenna Lendlii Kulczyński. Fejmelle 1.15–1.5 mm. hosszú, gesztenyebarna. A zár gödröcskéi egymástól távol állók. A him tapogatójának száríze hegye felé keskenyebb, begyén a külső szél rövid széles, felül kerekített, alul hegyes szögű nyújtványba végződik; a gyűjtő hátul és kívül rövid, betele görbült sarkantyúval bír. E faj három helyről ismeretes: Felcsuthról, hol JABLONOVSKY JÓZSEF, — Almádiból, hol nóm gyűjtötte s Kecskemétről, hol a Halesz nevű dűlőben magam fogtam.

Lathys heterophthalma Kulczyński. Apró faj (fejmelle 0.7 mm. hosszú), barnásszürke, barna rajzú potrohhál. Mellső

középszeméi igen aprók, néha alig láthatók. Ezen új faj néhány példányát Bró Lajos gyűjtötte Buceariban 1886-ban.

Az új fajok és alakok leírásán kívül kiemelendők még munkámból a következő, egyes fajokra vonatkozó újabb adatok, vagy téves nézetek helyreigazításai.

A *Heliophanus simplex* Simon és *Synaema ornatum* Thor. idáig ismeretlen nőstényeinek leírása a meghatározó táblákban foglaltatik.

A *Monases caudicula* Sim. idáig csak éretlen fiatal görögországi példányok után volt ismeretes. Ennek leírását kiegészítettük s lerajzoltuk az ivarérett him és nőstény nemzórészeit.

A *Hytia* és *Marphusa*, *Pellenes*, *Ergane*, *Maevia*, *Neon* genusokról megjegyzendő, hogy a reájok vonatkozó eddigi adatok vagy hiányosak vagy tévesek voltak. A legtöbb ily helyesbítést azonban valamint a nemekre úgy a fajokra vonatkozólag külön nem említjük, csak a meghatározó táblákban vehető észre.

Synonymiai, rendszertani s több eféle megjegyzések a következő fajoknál fordulnak elő:

Salicetus Simonis O. Herm. Ezen faj jogosultsága kétséges, a mint azt már BERKEAU kiemelte.

Leptorcheses mutilloides (Luc.). Azon egyetlen példány, mely színe és tüskéi folytán ezen fajhoz tartozni látszik, különben a *L. berolinensis*-től C. L. Koch semmiben sem különbözik.

Heliophanus cupreus (Walck.). A Simon és Becker által ily név alatt leírt nőstény nem ezen fajhoz tartozik.

Heliophanus palagiatus Thor. (*metallicus* Sim.). Az kétséges marad, vajlon e faj Orsován csakugyan tenyészik-e? A gróf Kvyserling gyűjteményében e név alatt őrzött orsovai nőstény *H. simplex*-nek bizonyult.

Ugyanez áll az Orsováról származó *H. exsultans*-ra vonatkozólag, mely a *H. auratus*-tól meg nem különböztethető.

Az *Oryopes lineatus* Latr. fekete tapogatóju fajváltozata számára, mely alkalmasint a Simon által «*var. gentilis* C. L. Koch» nevezettnak felel meg, a *variatus nigripalpis* elnevezést hozzuk.

javaslatba, mert eldönthetlen az, vajlon a C. L. Koch által csakis nőstény példányokról leírt «*Sphasus gentilis*» ezen fajváltozatnak vagy pedig a typicus alaknak felel meg.

A *Lycosa poecila* O. Herm. csak a *L. agrestis* külön alakjának látszik.

A *Lycosa profuga* O. Herm. nem bír a kellő megkülönböztető jelekkel, valamint a *Lycosa festinans* O. Herm. sem.

A *Lycosa farinosa* O. Herm. kétségtől nem egyéb, mint *L. accentuata* (Latr.).

A *Lycosa exornata* O. Herm. a *Farentala radiata* fiatal példányainak felel meg.

A *Micrommata ornata* (Walck.) a *Mi. virescens* (Clerck) fajtól külön nem választható.

A *Thomisus capparinus* C. L. Koch minden kétségen kívül a *Misumena tricuspidata*-hoz tartozik.

Thomisus cerinus C. L. Koch nem egyéb mint *Runcinia lateralis* (C. L. Koch).

Thomisus devius C. L. Koch a *Misumena vatia* (Clerck) kétes synonymje.

A *Thomisus plorator* Cambridge és *Synaema ornatum* Thor. azonosasága, a mit Simon állit, kétséges.

A *Xysticus luctator* L. Koch Simon által leírt nősténye úgy látszik, más fajhoz tartozik.

Xysticus perogaster Thor. csak a *X. stiriatipes* L. Koch.

Philodromus collinus (C. L. Koch) és *Ph. auronitens* Auss. ugyanazonosak.

Tibellus oblongus, melyet Kulczynski «*Aranee in Camtschadalia collectae*» című művében felsorol = *T. parallelus* (C. L. Koch) + *T. oblongus* (Walck.).

Az *Epeira Victoria* Thor. az *E. ceropegia*-tól (Walck.) jól megkülönböztethető önálló faj. Az *E. Victoria* történetét Simon «*Les Arachnides de France*» című művében egészen tévesen adja elő.

Singa pygmaea Sim. alkalmasint más faj, mint a *S. pygmaea* Sund.; a *S. sanguinea* C. L. Koch inkább azonos a *S. rufula*-val Sim., mint a *S. sanguinea*-val Sim.

A *Hypsosinga* subgenus fajainál (s valószínűleg a *Cyclosa*

conica-nál is) a párosodás megtörténtének jele gyanánt a zárt többé-kevésbé elfedő vékony lemezkéket láthatni.

A *Tetragnatha extensa* (L.) THOR., *T. Solandrii* (Scop.) THOR., és *T. pinicola* L. KOCH nézetünk szerint önálló külön fajok; a *T. obtusa* C. L. KOCH és a *T. Solandrii* közti határ bizonytalan.

Az *Eugnatha picta* LENDL szerintünk *Tetragnatha pinicola* L. KOCH, s az *Eugnatha striata* LENDL (legalább a magyar példányok után ítélve) szintén a *Tetragnatha* genusba tartozik.

A svéd szerzők *Tetragnatha obtusa*-ja határozottan más, mint a *Tetragnatha obtusa* C. L. KOCH (mely SIMON-nál *T. chrysoclhora* név alatt szerepel).

A *Clotho anthracina* C. L. KOCH legnagyobb valószínűséggel csak az *Uroctea Dusundii* fajváltozata.

A HERMAN OTTÓ által leírt *Eresus ruficapillus* C. L. KOCH a pompás *E. cinnabarinus* (OLIV.) szerényebb színű nőténye.

A *Lathys* hímek eddigi leírásaiban a tapogatók gyűjtőjén található sarkantyút tévesen a száríz nyújtványának tekintették.

AROMÁS NITROVEGYÜLETEK HATÁSÁRÓL ALDEHYDEK- ÉS KETONOKRA.

Dr. BITTÓ BÉLÁ-tól.

Nemrégiben előterjesztett értekezésemben¹ a nitroprussid-natriummal mint az aldehidek és ketonok reagensével foglalkoztam.

Miután egyéb cyanvegyületekkel nem tudtam a nitroprussid-natriuméhoz hasonló reakciókat kapni, valószínűnek kellett tartanom, hogy a nitroprussidnatrium alkalmazásánál a reakció előidézését, illetőleg a főszerepet a benne foglalt nitrosooport játsza.

Ezen feltevés indított további kísérletek tételére olyan vegyületekkel, melyek a nitrogén oxigénvegyületeit tartalmazták. Jelen alkalommal azonban csakis az aromás nitrovegyületekkel tett tapasztalataimmal akarok foglalkozni.

Ezeknek hatásáról szerves vegyületekre, különösen aldehid- és ketonszerű testekre az irodalomban nem találtam egyebet, mint J. V. JANOVSKY-nak két észrevételét. Az elsőben² megemlíti, hogy az azobenzol nitrovegyületei acetone- és kalilúggal jellemző színreakciókat adnak; a másodikban,³ hogy némely metadinitrovegyület is ad színeződést acetone- és kalilúggal. Egyéb ketonok és aldehidek viselkedéséről azonban egyik helyen sincs említés téve.

A reakciók kivitele a következőképpen történt: ha az aldehidek és ketonok folyékonyak voltak, akkor az illető nitrovegyület néhány kristálya bennök feloldatott, különben pedig tisztított ab-

¹ Math. és term. tud. Ért. X. 3. füz. 27. l.

² Monatshefte für Chemie 1886, p. 124.

³ Ber. d. d. chem. Ges. 1891, p. 971.